

Mülteci Kamplarında Etkili İletişim Yöntemleri Neden Önemlidir?

Özlem ÖZDEMİR¹

¹Dr., Serbest Araştırmacı, Swansea University College of Science
ozbah2002@yahoo.com

Geliş Tarihi/Received:

07.12.2018

Kabul Tarihi/Accepted:

24.12.2018

Yayın Tarihi/Published:

27.12.2018

ÖZ

En basit tanımıyla iletişim; alıcının (hedefin), kaynağın (gönderici) kanal aracılığıyla kodlayarak gönderdiği mesajı çözümleyerek geri bildirimde bulunma sürecidir. Etkileşimin olabilmesi için iletişim sürecinde aktarılan duygu, düşünce ve mesajın her iki taraf açısından anlaşılır olması gerekmektedir. İletişimi engelleyen etmenlerin azaltılması etkili iletişimin güçlenmesine sebep olmaktadır. Güvensizlik, dışlanma korkusu, eleştiri, umursamamak, önyargı, cinsiyet, gelenek, kültür, dil ya da yaş mülteci kamplarında karşılıklı iletişimi engelleyen faktörlerdir. İletişimi gerçekleştirecek görevlilerin, karşısındaki bireyi yargılamadan dinlemeli, onun dünyasını anlamalı, empati kurmalı, davranışlarını bilmeli ve fikirlerine önem verdiğini hissettirmelidir. Ancak bu şekilde etkili iletişim gerçekleşmiş olacaktır. Diğer taraftan mülteci kamplarının fiziki koşulları, yapısı, dizaynı, dijital teknolojinin olup olmaması, nerede konuşulduğu ve çalışanları etkili iletişimin gerçekleşmesini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle çalışmada, kadın mültecilerin güvenliği açısından kamplarda etkili iletişimin tam ve doğru olarak gerçekleşmesi için hangi iletişim yöntemlerinin kullanılması gerektiğine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etkili İletişim, Korunma, Kadın, Dijital Teknoloji, Mülteci Kampı

Why Effective Communication Methods Are Important In Refugee Camps?

ABSTRACT

Communication with the simplest definition; this is the process by which the receiver (audience) decodes the message sent by the source (the sender) via the channel. In order to have interaction, emotions, thoughts and messages conveyed during the communication process should be understandable for both sides. Reducing the factors that hinder communication leads to the strengthening of effective communication. Insecurity, fear of exclusion, criticism, ignorance, prejudice, gender, tradition, culture, language or age are factors that prevent mutual communication in refugee camps. The officers who will perform the communication should listen to the individual without the trial, understand her world, empathize, know her behaviors and make her feel that her ideas are important. Thus, effective communication will be realized in this way. On the other hand, the physical conditions, structure, design, digital technology and location of refugee camps have a significant effect on effective communication. For this reason, in the study, it was discussed which methods of communication should be used to ensure the accurate effective communication in the camps in terms of the security of refugee women.

Keywords: Effective Communication, Protection, Woman, Digital Technology, Refugee Camp

1. GİRİŞ

Dünyanın pek çok yerinde yaşanan savaş, çatışma, doğal afetler, açlık, kıtlık, insan hakları ihlalleri ve isyanlar kitleler halinde insanların ülke içinde yerinden edilmelerine ya da ülke dışına göç etmelerine neden olmaktadır. Başka ülkelere göç eden mülteciler, gerek göç sırasında gerekse sonrasında insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum, mültecilerin, insan ticareti ve kaçakçılığı, şiddet, fuhuşa zorlama, zorla çalıştırma ya da istismarlardan ulusal ve uluslararası seviyede korunması için devletlerin acil bir şekilde yasal olarak önlem almasını gerektirmiştir. Diğer taraftan, binlerce mültecinin

çeşitli ülkelerde sığınma talep etmesi o ülkeler açısından da büyük sorumluluklar getirmektedir. Dünyanın dört bir yanında mülteci kabul eden ülkeler, uzun vadeli mülteci sorunlarının çözülememesi, kentte yaşanan mülteci sorunları ve mültecilere ev sahipliği etmenin gittikçe artan maliyeti konularında endişeleri git gide artmaktadır (BMMYK, 2001: 3; Görgün, 2017: 1318).

Birleşmiş Milletler (BM) her ne kadar Milletler Cemiyeti adı altında mülteci sorununu 1920'li yıllarda ele almaya başlasa da mülteci kriziyle yoğun bir şekilde ilgilenmesi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan olaylara dayanmaktadır. Savaşın getirdiği ağır insan hakları ihlalleri, kitleler halinde göçler ve bunun sonucunda oluşan mülteciler, BM'nin acil önlemler alması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisini (BMMYK) kurmuştur. BMMYK'nin görevi, mülteciler için koruma sağlamak ve mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler bulmaktır. BM'in en önemli gündem maddesi haline gelen bu durum neticesinde 10 Aralık 1948 yılında, BM Genel Kurulu'nda, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kabul edilmiştir. BM Genel Kurulu, tüm halklar için ortak ideal ölçüleri belirleyen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi çerçevesinde mültecileri korumaya yönelik olarak 28 Temmuz 1951 yılında, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmeyi yürürlüğe koymuştur. Ardından sırasıyla, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Sözleşmesi 1969, Latin Amerika'daki mültecilerin durumunu düzenleyen Cartegana Bildirisi 1984 mültecileri korumaya yönelik olarak yapılan diğer düzenlemelerdir.

Diğer taraftan tüm dünyada mülteci nüfusunun yarısını oluşturan kadınların, hem göç sırasında hem de mülteci kamplarında karşılaştıkları sorunlar, yaşadıkları cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet olayları erkeklerden oldukça farklıdır. Bu nedenle, savunmasız olan mülteci kadınları korumak için uluslararası alanda bir takım önlemlerin de alınması şart olmuştur. Kadın mültecilerin korunmasına yönelik olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı Kararı, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolü, Mülteci Kadınların Korunmasına Yönelik Kılavuz, Mültecilere Yönelik Cinsel ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesi ve Müdahale, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ve Mülteci Kadınlara Yönelik Politika ve Onların Korunması için Temel Prensipleri ülkelerce kabul edilmiştir.

Sığınma talep ettikleri ülkelerin mülteci kampları da mülteci kadınların insan hakları ihlallerinin yaşandığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Evli, çocuklu ve bekâr mülteci kadınlar, mülteci kamplarında görevli güvenlik görevlileri, devlet yetkilileri ya da diğer mülteciler tarafından şiddete maruz kalmaktadırlar. Her ne kadar kadınların karşılaştıkları şiddet olayları raporlansa ve gerekli tedbirler alınmaya çalışılsa da mağduriyetleri kamplarda hala devam etmektedir. Kampların güvensiz bir yer olmasının nedenlerinin başında yeterli iletişim yöntemlerinin olmaması gelmektedir. İletişim en basit tanımıyla gönderici ve alıcı arasında bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır. Mülteci kadınların kendi dillerinde sorunlarını, yaşadıkları ya da tanık oldukları şiddeti anlatabilecekleri iletişim ortamının oluşturulması gerekmektedir.

Bu bağlamda çalışma, mülteci kamplarında kadınların güvenliğinin sağlanması için gerekli olan iletişim yöntemlerinin olması gerektiğini belirtmektedir. Çalışma üç bölümden oluşmakta ve bölümler sırasıyla; mültecilerin korunmasına yönelik yasal düzenlemeler, mülteci kadınların korunmasına yönelik yasal düzenlemeler ve mülteci kampında kadınlar için gerekli iletişim yöntemleridir.

2. MÜLTECİLERİN KORUNMASINA YÖNELİK DÜZENLEMELER

Mülteci krizi geçmiş yıllarda olduğu gibi günümüzde de dünya kamuoyunu meşgul eden küresel bir problem haline gelmiştir. Savaş, çatışma, açlık ya da ülkelerin az gelişmişliğinden dolayı yaşadıkları sıkıntılardan kaçan mülteciler, kendilerine daha iyi imkânlar sağlayacağını düşündükleri gelişmiş ülkelere kitleler halinde göç etmeleri sığınmak istedikleri ülkeleri de tedirgin etmektedir. Bu nedenle ülkeler,

sığınma sistemlerinin istismar edildiğini düşündükteydiler. Bu durumun sonucu olarak, zamanında mültecilere sınırsız kapılarını açan ülkeler tavır değiştirmiştir. Ülkeler, kendilerine yüklenen sorumluluklardan, ülkenin iç güvenliğinden, kontrolsüz göçten veya insan kaçakçılığından endişe ettikleri için sınırlarında güvenlik önlemlerini arttırmışlardır. Alınan tedbirler sonucu, mültecilerin büyük çoğunluğu; sığındıkları ülkelere geri çevrilmiş, sınırdışı edilmiş ya da güvenli alanlara girişleri reddedilmiştir (Özdemir, 2017: 24-25; Özgür ve Erciyes, 2017; Erciyes, 2017: 151-153; BMMYK 2001: 4).

Diğer taraftan mülteciler, sığındıkları ülkelerde “öteki” oldukları gerekçesiyle bit takım saldırılara maruz kalmışlardır. Böylesi bir kaos ortamında hem mültecilerin korunmasını standart hale getirmek hem de uluslararası alanda mültecilerin haklarını genişletmek için uluslararası sözleşmeler tekrar gözden geçirilmiştir. Özellikle mültecilerin hukuki durumuna dair 1951 Sözleşmesi bu açıdan son derecede önemlidir. Sözleşmede yer alan mülteci haklarına ilişkin önemli konuların çoğu, 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannameğine dayanmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannameği’nde (BM, 1948: 4-11) yer alan belli başlı haklar şu şekildedir;

- Yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı
- Sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkı
- İşkence ya da zalimane, insani olmayan, onur kırıcı ceza ya da muameleye maruz bırakılmama hakkı
- Kölelik ya da kulluk altında bulundurulmama hakkı
- Yasa önünde bir kişi olarak tanınma hakkı
- Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü
- Keyfi tutuklanmaya, gözetim altına alınmaya maruz bırakılmama hakkı
- Özel yaşam, aile, ev konusunda keyfi müdahaleye maruz bırakılmama hakkı
- Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı
- Eğitim hakkı
- Toplumun kültürel yaşamına katılma hakkı.

Özellikle yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı, sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkı mülteciler açısından önemli maddelerdir. Beyannameye göre; cinsiyet, ırk, dil, din, renk, düşünce, görüş veya etnik köken ne olursa olsun tüm insanlar belirtilen haklara sahiptirler (BM, 1948: 8). Mültecilerin haklarını dah önceki yönetmelik ve sözleşmeleri tekrar ele alarak genişleten ‘1951 Sözleşmesi’, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1951 yılında imzalandıktan sonra 1954 yılında yürürlüğe konmuştur (BM, 1951: 1). Ancak Sözleşme, 1951 yılından önce yaşanan olaylara bağlı olarak mülteci tanımı, kendi ülkesi dışında başka bir ülkede olan insanları kapsamaktadır. Bu nedenle, Birleşmiş Milletlerin Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 tarihli Sözleşmede yer alan mülteci tanımı şu şekildedir;

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu duyan, menşe ülkesi dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya bu zulüm korkusu nedeniyle ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kimselerdir” şeklinde belirtilmiştir.

Diğer taraftan, 141 taraf devletin imzaladığı 1951 Sözleşmesi’nin yasal, siyasi ve etik gibi üç boyutu bulunmaktadır. Sözleşmenin ilk boyutu, temel standartları sağlamasında yatmaktadır. İkincisi, devletlerin kendi aralarında elbirliği ve koordine yaparak zorunlu olarak yer değiştirmelerin mesuliyetini ortaklaşa paylaşmaları ve uluslararası çözümler bulmalarınıdır. Üçüncü olan etik boyut, savunmasız ve dezavantajlı durumda olan kişilerin haklarının korunması ve bu hakların devamının sağlanmasıdır (BMMYK, 2001: 3).

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü önemli bir noktaya dikkat çekmektedir. Protokol, 1951 Sözleşmesinin sadece ve sadece 1 Ocak 1951 yılından önce meydana gelmiş olaylar sonucunda mülteci konumuna düşmüş insanları kapsadığını belirtmektedir. Ancak, izleyen yıllarda,

mülteci krizinin uluslararası boyutta yayılmasıyla 1967 Protokolü ile Sözleşme'nin kapsamı genişletilmesi gündeme gelmiştir (BMMYK, 2001: 3). Protokol, Sözleşme'nin 1951 tarihinde imzalanmasından sonra, uluslararası boyutta güncel mülteci sorunlarının oluştuğunu ve bu yüzden, değişen yeni dünya düzenine paralel olarak oluşan mültecilerin, 1951 Sözleşmesi'nin alanına giremeyebileceğini belirtmiştir. Protokol, Sözleşme'deki mülteci tanımını Ocak 1951 yılından önce meydana gelen olaylarla kısıtlı olmasına bakılmaksızın bütün mültecilerin eşit haklardan faydalanmalarının gerektiğini belirtmektedir (BM, 1967: 1). Mülteci Sözleşmesi ve Protokolü; mülteci tanımı, mültecilerin sığındıkları ülkedeki hukuki statüleri, hak ve yükümlülükleri ve bu konularda Devletlerin sorumluluklarını kapsamaktadır (BMMYK, 2001: 6). Taraf Devletler, Protokolü onaylayarak, Mülteci Sözleşmesi'nin ikinci Madde'den otuz dördüncü Madde'ye kadar 1967 Protokolü'nün mülteci statüsüne uyan bütün insanları kapsamaması gerektiğini kabul etmiştir. Böylece, taraf devletler Sözleşme ve Protokolde yapılan değişiklikleri onaylayarak her iki bağlayıcı antlaşmanın da uluslararası boyutta mülteci haklarının korunmasının temeli olduğunu onaylamışlardır (BMMYK, 2001: 10).

2001 yılında Asya-Afrika Hukuksal Danışma Komitesi tarafından 1966 yılında Bangkok'da sekizinci oturumunda mültecilere karşı muameleye ilişkin ilkeler kabul edildiği biçimiyle mülteci tanımı (Asian-African Legal Consultative Organization, 2001: 1);

'Mülteci ırk, renk, din, siyasi inanç ya da belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti yüzünden zulüm ya da haklı bir temele dayanan zulme uğrama korkusu nedeniyle: vatandaşı olduğu Devleti, ya da milliyetine mensup olduğu Ülkeyi veya bir vatandaşlığa sahip değilse sürekli ikamet ettiği Devlet ya da Ülkeyi terk eden veya böyle bir Devlet ya da Ülkenin dışında iken buraya geri dönmesi ya da korumasından yararlanması mümkün olmayan ya da bunu istemeyen kimsedir'.

Oturumda mülteci tanımına ilişkin istisnalar da yer almıştır. Bunlar Asian-African Legal Consultative Organization, 2001: 1);

(1)Birden fazla vatandaşlığı olan bir kimse, vatandaşı olduğu herhangi bir Devlet ya da Ülkenin korunmasından yararlanma konumunda ise, mülteci olamaz.

(2)(2) Bir kimse sığınma Ülkesine kabul edilmesinden önce barışa karşı bir suç / bir savaş suçu, ya da insanlığa karşı bir suç ya da siyasi olmayan ciddi bir suç işlemişse ya da Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerde bulunmuş ise, mülteci olamaz.

Prensiplerde ayrıca bir mültecinin Birleşmiş Milletler'in temel prensiplerine karşı hareket edemez maddesi de yer almıştır (Asian-African Legal Consultative Organization, 2001: 2).

Diğer taraftan Afrika'da yaşanan çatışmalar da büyük çaplı mülteci hareketlerine yol açmıştır. Bu büyük çaplı mülteci hareketleri bölgesel düzeyde birtakım önlemlerin alınması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu durum, Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Sözleşmesi'nin yapılmasına neden olmuştur (BMMYK, 2001: 9). 1969 yılında yürürlüğe giren Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) Sözleşmesi, 1951 Sözleşmesinde bulunan mülteci tanımına ilaveler getirmiştir. Bu sözleşmede (ABÖ, 1969: 2) yer alan genişletilmiş tanıma göre mülteci;

'Kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan herkeştir.'

(ABÖ) Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımından yola çıkarak; çatışma, karışıklık, şiddet ve savaştan kaçanlar, Sözleşme'ye taraf olan ülkelerde mülteci statüsü için başvuruda bulunma hakkına sahiptir (BMMYK, 2001: 9). Burada bahsedilen mülteci tanımı;

“ırk, din, milliyet, siyasi inanç ya da belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti yüzünden zulüm ya da haklı bir temele dayanan zulme uğrama korkusu nedeniyle, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da

korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen, ya da, vatandaşlığı olmayan ve bu tür olaylar sonucu daha önce ikamet ettiği ülkenin dışına çıkmış olup, söz konusu ülkeye geri dönemeyen, ya da korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişi anlamındadır” (ABÖ 1969: 2).

Daha net bir şekilde ifade etmek gerekirse mülteci (ABÖ, 1969: 2);

“Kendi menşe ülkesinin ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde, dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle, menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimî ikamet ettiği yeri terk etmeye zorlanan herkes için geçerli olacaktır” şeklindedir.

Bölgesel olarak nitelenen mültecilerin durumunu konu alan belge ise Cartagena Bildirisidir. Güney Amerikalı bürokrat ve hukukçuların yer aldığı bir heyet, bölgedeki mültecilerin durumunu ele almak için 1984 yılında Kolombiya'nın Cartagena kentinde biraraya gelmiştir. Cartagena Bildirisine göre, 1951 Sözleşmesi'nde yer alan mülteci tanımının kapsadığı insanların yanısıra, “Yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için” vatanından mecburi olarak kaçan insanları kapsamı gerektiğini belirtmiştir (BMMYK, 2001: 13). Görüldüğü gibi, mülteci tanımı yaşanan olaylara bağlı olarak yapılan sözleşme ve protokollerle zamanla daha kapsamlı hale gelerek uluslararası bir boyut kazanmıştır.

3. MÜLTECİ KADINLARIN KORUNMASI

Savaş, çatışma, şiddet ya da insan hakları ihlallerinden dolayı 60 milyona yakın insan yerinden edilmiş durumdadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra en fazla mülteci krizinin yaşandığı dönemdir (UNHCR, 2015). Kadınlar ise dünyadaki mülteci nüfusunun yarısını oluşturmaktadır (UNHCR, 2014: 41; 2018). Böylesi bir kaos ortamında mülteci kadınlar, erkeklere kıyasla daha farklı şiddet olaylarına maruz kalmaktadırlar. Kadınlar, 1951 Sözleşmesinde ve 1967 Protokolünde yer alan nedenlerden ya da cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetten dolayı ülkelerini terketmeye zorlanabilirler. Ülkelerini terk etme sırasında, sığındıkları ülkelerde, vatandaşı oldukları ülkelere gönderilme sırasında ve sonrasında, şiddete, zulme ve istismara karşı savunmasız olmaya devam ederler (BM, 1995: 54). Özellikle hamile, çocuklu, bekâr ya da aile üyeleri yanında olmayan mülteci kadınlar, şiddet olaylarına karşı korunmasızdırlar. Mülteci kadınlar, çoğu zaman, ailenin diğer fertlerinin sorumluluklarını da ayrıca üstlenmektedirler. Bunun en büyük sebebi, aile üyesi erkeklerin, ölmesi, kaybolması ya da kendi ülkelerinde belli sebeplerden dolayı kalmalarıdır (BMMYK, 2001: 62).

Uluslararası kuruluşlar, mülteci kadınların korunması için ilave tedbirler almışlardır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı Kararı, taraf devletlere hitaben kadın ve kızların çatışmalar ve savaşlar süresince ve sonrasında, hatta ülkelere geri dönüş sırasında, onların haklarının ve güvenliklerinin korunması ve sağlanması için uluslararası insan hakları hukukunun tamamen uygulanmasının gerekliliğini belirtmiştir. Kararda ayrıca, kadın ve kızların korunması yaptırım gücü olan kurumsal düzenlemeler yapılmasının ve uygulanmasının uluslararası barış ve güvenliğin korunması faydalı olabileceğinden bahsetmiştir (BM, 2000: 1-3). Diğer taraftan, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolü mülteci kadınların korunması açısından en etkin uluslararası yasal belge durumundadır. Bu Sözleşmedeki en önemli gelişme, kadınların ekonomik, siyasal ve sosyal alanda erkeklerle eşit haklardan yararlanmaları gerektiğini ve bunun için devletlerin gerekli tedbirleri almasının şart olduğunu belirtmesidir (UNICEF, 2004: 3).

Sözleşme, kadınların mülteci statüsü, sığınma, tabiiyet ve vatansızlığıyla ilgili ayrımcılık yapılmaması ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yer vermektedir. Sözleşmenin amacı, medeni durumlarına bakılmaksızın, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda tüm hakların verilmesi, bu haklardan

faidalanılması veya bunların kullanılmasında kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırılmasıdır. Sözleşme, mülteci, sığınmacı ve vatansız kadınların ayrımcılığa uğramama ve tam eşitlik haklarına saygı gösterme, bu hakları koruma ve yerine getirme yükümlülüklerini nasıl üstleneceği konusunda taraf Devletlere kılavuzluk etmektedir (BM, 2000: 1-4; UN, 2014: 2).

Sözleşme ile ilgili dikkat edilmesi gereken diğere bir konu, yerinden edilme sürecinin (mülteci statüsü belirleme usulü sırasında, tüm geri dönüş ve yerleştirme süreci ve sığınma hakkı verilme zamanı) her aşamasında kadınlara karşı cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığı da ele almasıdır. Sözleşme ayrıca vatandaşlık belirleme süreçleri ve vatandaşlık edinen, vatandaşlığını koruyan ya da değiştiren ya da vatandaşlığını çocuklarına ve eşlerine aktaran kadınlarla ilgili süreçler için de geçerlidir (UN, 2014: 5).

Mülteci kampları da mülteci kadınların korunması için en üst düzeyde güvenlik önlemlerinin alınması gereken yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı Kararı, 1991 Mülteci Kadınların Korunmasına Yönelik Kılavuz (Guidelines on the Protection of Refugee Women, 1991), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolü, Mültecilere Yönelik Cinsel ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesi ve Müdahale (Prevention And Response to Sexual and Gender-based Violence in Refugee Situation, 2001) ve Mülteci Kadınlara Yönelik Politika ve Onların Korunması için Temel Prensipleri (Policy on Refugee Women and Guidelines on Their Protection, 2002) mülteci kamplarında kadınların yaşadıkları sıkıntılara değinerek çözüm önerileri sunmaktadır.

Kamp koşullarında iletişimin yeterince sağlanamaması kadınların güvenliklerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Örneğin, yardımın, yiyeceğin ya da evrakların dağıtılması erkek görevlilerin denetimi altındaysa, mülteci kadınlar yardım karşılığında istismar edilebilirler. Ayrıca savunmasız mülteci kadınların, kamptaki diğere mülteci erkeklerin, sığındıkları ülkenin vatandaşlarının, güvenlik görevlilerinin istismarına maruz kalma riski de bulunmaktadır (BMMYK, 2001: 62). Mülteci Kadınların Korunması için hazırlanan Kılavuz'a (1991: 19-29) göre sorulması gereken belli başlı sorular şu şekildedir;

-Mülteci kampı fiziksel olarak güvenli mi? Mülteci kampı sınırdan ya da çatışma bölgesinden ne kadar uzaklıkta konuşlanmıştır?

-Mülteci kampı mültecilerin alışık oldukları kendi yaşadıkları yerleşim yerlerine göre uygun dizayn edilmiş mi? Bu konuyla ilgili mültecilerin görüşleri alınmış mı?

-Farklı etnik gruplar mülteci kampında birlikte mi yoksa ayrı bir yerde mi yaşamaktalar?

-Mülteci kampı yerel halkın yaşadığı yerden izole edilmiş mi?

-Mülteci kadın ve erkekler eşit şekilde kampın imkânlarından faydalanabiliyorlar mı?

- Mülteciler kampın içinde özgür bir şekilde hareket edebilmekte mi? Kamp içinde özgürce hareket etmelerine sebep olan sıkıntılar nelerdir? Bu kısıtlamalar kadın ve erkek mültecileri eşit şekilde etkilemekte midir?

-Mülteci kampı güvenli mi? Kim tarafından korunmaktadır?

-Mülteci kampın içindeki güvenlik güçleri mülteci kadınların korunmasına yönelik hakları ve sorumlulukları konusunda eğitim almışlar mı?

-Mülteci kampı geceleri yeterince ışıklandırılmış mıdır?

-Mülteci kampı içerisinde yer alan çamaşırhane, banyo ya da tuvaletler yerleşim yerine yakın mı? Mülteci kadınlar buralara giderken yol güzargahı üzerinde yeterince güvenlik önlemleri alınmış mı?

-Mülteci kadınlar su, ot ya da çalı toplamak için kampın dışına çıkıyorlar mı? Eğer çıkıyorlar sa çıkmadan önce izin alıyorlar mı? Yol güzargahı güvenli mi?

-Mülteci kadınlar (Evli, bekar, boşanmış, çocuklu) kampın hizmetleri ve imkânlarından yeteri kadar faydalanabiliyorlar mı?

-Mülteci kadınlar kampın içinde saldırı, tecavüz, tehdit, cinsel taciz, cinsel istismar gibi şiddet olaylarıyla karşılaşılıyor mu? Bunlara kim sebep oluyor ve ne sıklıkla? Suçlular yakalanıp cezalarını çekiyor mu?

- Mülteci kadınlar temel ihtiyaçlarının karşılanması karşılığında cinsel saldırıyla karşılaşılıyor mu?
- Mülteci kampında karşılaşılan suç olayları ile ilgili rapor ve belge hazırlanıyor mu?
- Mülteci kadınların kampın içinde cinsel istismara uğramamaları için ne tür önlemler alınmaktadır?
- Sağlık sorunu olan özellikle hamile ya da travma geçiren mülteci kadınlar sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanabiliyor mu?
- Mülteci kız çocukları mülteci kampın içindeki eğitim hizmetlerinden faydalanıyorlar mı?
- Mülteci kampında kadın çalışanların sayısı yeteri kadar var mı?

Görüldüğü gibi, Birleşmiş Milletlerin genel olarak tüm mültecileri kapsayan çalışmaları zamanla mülteci kadınlara yönelik olarak özelleştirilmiştir. Birleşmiş Milletler tüm karar, prensip ve sözleşmelerinde mülteci statüsünün her aşamasında (göç sırasında, mülteci statüsü belirleme, geri gönderilme ve yerleştirme süreci ve sığınma hakkı verilme) kadınlara karşı cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddeti ele alarak onların korunması için uluslararası düzeyde çaba göstermektedir.

4. ETKİLİ İLETİŞİM YÖNTEMLERİ

Savaş, çatışma ya da doğal afet sonucu zorunlu göçe tabi olan mültecilerin yaşadığı, deneyimlediği, ya da tanık olduğu şiddet olayları mülteci kampında da farklı boyutlarda devam etmektedir. Mülteci kamplarının fiziki koşulları, yapısı, dizaynı, nerede konuşlandığı ve şartları mültecilerin güvende olup olmamalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle kadın mültecilerin mağduriyetleri erkek mültecilere göre iki kat daha fazla olmaktadır. Kadına yönelik şiddeti konu alan tüm yasa, yönetmelik, protokol ve sözleşmelere cinsiyet temelli görüş açısının yerleştirilmesi gerekmektedir. Yasa yapımcılar ve konunun uzmanları, kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları ve tekrar mağdur durumuna düşmelerinin engellenmesini en iyi şekilde araştırmalı ve önlemeye yönelik tedbirler almalıdırlar (UN, 1995: 11). Bu nedenle, toplumsal cinsiyetlerinden dolayı kadınların kamp içinde özel korunmaya ihtiyaçları vardır.

Birleşmiş Milletler 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde (2014: 3-6), mülteci kadınların talep ve isteklerinin erkek bakış açısından ele alınmaması gerektiğinden bahsetmektedir. Bu durumun iki sakıncası bulunmaktadır. İlki, mülteci statüsü taleplerinin uygun şekilde değerlendirilmemesine neden olmaktadır. İkincisi ise, toplumsal cinsiyete dayalı taleplerin yeterince anlaşılmasından dolayı isteklerin ve sığınma hakkının reddedilmekle sonuçlanabilmesidir. Sözleşme ayrıca, kadınların özel durumlarının ya da ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğinden bahsetmektedir.

Mülteci kadınların güvenliğini etkileyen en önemli sorunların başında, kampın kapasitesinin üstünde mülteci barındırması gelmektedir. Mülteci kampları yüzlerce hatta milyonlarca farklı ülkelerden, kültürlerden, dinlerden ve ırklardan gelmiş insanlarla dolup taşmaktadır. Evli, bekâr ya da eşi yanında olmayan aile reisi çocuklu kadınlar hiç tanımadıkları diğer mültecilerle barınak yetersizliğinden dolayı aynı mekânı paylaşmak zorunda bırakılmaktadırlar. Mahremiyetin olmadığı bu tür ortamlarda kadınlar kendilerini güvensiz ve tehlikede hissetmektedirler (UN, 1991: 108).

Kamp dizaynından dolayı kadınların güvenliğini tehlikeye atan diğer bir durum tuvaletin ve banyonun kaldıkları barakadan oldukça uzak bir yerde konuşlanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kaldıkları barakadan çıkıp kendilerine tahsis edilen tuvalet, çamaşırhane ve banyoya gitmek için uzak mesafe yürüyen kadınlar, diğer mülteciler ya da güvenlik görevlileri tarafından sözlü tacize uğramaktadırlar. Kamp içerisindeki yetersiz ışıklandırma da bu duruma ayrıca katkı sağlamaktadır (UNHCR, 2002: 20).

Güvenlik güçleri, sivil toplum kuruluşları çalışanları ya da yetkililerin gıda, giyecek, yiyecek, içecek ya da yardım malzemesi dağıtımında kadınlara cinsel sömürü karşılığında öncelik vermesi, kamplarda kadınlara yönelik tehdit olarak karşılaşılan diğer önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsel sömürü kadın mültecinin evrak eksikliğinde de yaşanmaktadır. Belgelerini tamamlayamayan mülteci

kadınlar, görevliler tarafından evraklarının belge üzerinde tam olarak gösterme vaadiyle sömürüye maruz kalmaktadırlar (UN, 1991: 42; UNHCR, 2002: 15).

Görüldüğü gibi, mülteci kadınlar kampın yapısından dolayı kendilerini güvende hissetmemektedirler. Bu nedenle, kadınlara yönelik şiddet olaylarının ve mağduriyetlerinin giderilmesi için bir takım iletişim yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Mülteci kadınların sorunları ya da tehdit algıları ancak uygun iletişim yollarıyla çözüme kavuşturulabilir. En basit tanımıyla iletişim, bir amaca yönelik olarak karşılıklı bilgi alışverişidir. Bu bilgi alışverişi, duygu ve düşüncelerin aktarıldığı bir süreci ifade etmektedir. İletişimin gerçekleşmesi için kaynak, alıcı, kanal ve mesajı kapsayan dört temel unsurun olması gerekmektedir.

Kaynak/gönderici, mesajı kodlayarak gönderen olarak bu süreçte yer almaktadır. Mesaj, görsel (sözsüz, yazılı), işitsel (sözel) ya da duyuşsal (dokunma, beden dili) olarak iletilmektedir. Kanal, mesajın iletildiği iletişim aracıdır. Telefon, radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap vb. kitle iletişim araçları mesajların gönderildiği araçlardır. Bunlara aracılı iletişim adı da verilmektedir (Güngör, 2016: 46). Alıcı/kodaçıcı, kaynağın kodlayarak iletişim araçlarıyla gönderdiği mesajı alarak (kodaçımı) geri bildirimde bulunur (Fiske, 2003: 35). Geri bildirim, başlatılan iletişimsel edimden beklenen sonucun ne oranda alındığını öğrenmek ve sonraki iletişimsel süreci devam ettirmede izlenecek yolu belirlemek açısından önemlidir (Güngör, 2016:55-56). Eğer kaynak/gönderici ve alıcı/kodaçıcı mesaja aynı anlamı veriyorsa çift yönlü iletişim gerçekleşmiş olacaktır. Çift yönlü iletişimin temel amacı karşılıklı kabul, anlayış ve anlamlandırmaya dayanmaktadır.

İletişimin, sosyal, psikolojik, kültürel vs. dinamiklerle biçimlenmiş kendine özgü bir ortamı bulunmaktadır. İletişimin temelini oluşturan niyet, taraflar arasındaki ilişkinin niteliği, gönderici ve alıcının anlam üretimi, kanal ve araçla ilişkileri vb. iletişimin ortamıyla ilgilidir (Güngör, 2016: 56). İletişimi engelleyen gürültü kavramı, kaynak ile alıcı arasındaki sinyali bozan/engelleyendir. Ancak gürültü kavramı, “kaynak tarafından aktarılmadığı halde alınan tüm sinyalleri ya da niyet edilen sinyalin doğru biçimde yeniden kodlanmasını güçleştiren her şey anlamına gelecek biçimde genişletilmiştir” (Fiske, 2003: 24).

Mülteci kamplarında da iletişimin tam ve doğru olarak gerçekleşmesi kadınların güvenliği açısından son derece önemlidir. Kadın mültecilerin sorunları sadece onlarla doğru iletişim kurarak giderilebilir. Bu nedenle onların kendilerini doğru bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir. Öncelikle kadın mültecilerin kendi dillerinde sorunlarını anlatabilmek için yüz yüze iletişime geçebilecekleri bir ortamın oluşturulması gerekmektedir. Yüz yüze iletişim, iletişimin en temel biçimi olup sözlü ya da sözsüz olabilmektedir. Yüz yüze iletişim, insanların aynı ortam ve zamanda, araya herhangi bir araç girmeksizin karşılıklı konuşmaları, bakışmaları, dokunmaları, jest ve mimiklerle birbirlerine anlam yüklü iletiler göndererek kurdukları iletişimidir (Güngör, 2016: 46). Mülteci kampında son derece önemli olan yüz yüze iletişim eksikliğinden kaynaklanan bir soruna örnek verecek olursak; Yunanistanda bir mülteci kampında toplam 66 mülteci ile yapılan yüz yüze görüşmede; mültecilerin en fazla şikâyet ettikleri konular arasında seslerini yeterince duyuramadıkları ve sorularının cevapsız kaldığı üzerinedir. Bu durum ise mültecilerin kamp görevlilerine olan güvenlerini azalttığını ortaya çıkarmıştır (BBC Media Action, 2016).

Mülteci kamplarında kadınlara hukuki danışmanlık yapacak özellikle kadın görevlilerde olmalıdır. Mülteci kadınlarla yine bir kadın tarafından mülakata tabi tutulmalıdır. Çünkü, kadınlar, cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetten dolayı başvuru yapıyorlarsa mülakatı yapan erkek görevli ya da tercüman ile konuşmayı kabul etmeyebilirler (BMMYK, 2001: 62). O nedenle mülakatı yapan kadın görevliler, toplumsal cinsiyete, yaşa ve diğer ayrımcılık nedenlerini teşkil eden ve kadın mülteci ve sığınmacıların insan haklarının ihlal edilmesine neden olan dezavantajlara duyarlı teknikler ve usuller kullanmalıdırlar. Destekleyici bir mülakat ortamının sağlanması öncelikli olarak yerine getirilmesi gereken koşuldur. Korunma talep edenin, işkence, dışlanma veya kötü muameleye karşı karşıya kalanların ve cinsel şiddet sonrası hayatta kalanların kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri sağlanmalı ve

mülakatlara yeterli süre ayrılmalıdır. Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, mülakat sırasında çocuk bakımı hizmeti verilmelidir. Böylece mülteci ya da sığınma talep eden kadınlar toplumsal rollerine ilişkin özel durumunu anlatmak zorunda kalmamalıdır (BM, 2014: 4). Bu ortamda güvenilir çalışanların görevlendirildiği ve mülteci kadınların kolaylıkla ulaşabilecekleri iletişim biriminin oluşturulması gerekmektedir. Bu birimlerde görev alan konunun uzmanlarının şiddete uğramış, tanıklık etmiş ya da sorunla/tehditle karşılaşmış kadınlarla empati kurması son derece önemlidir.

Empati en genel tanımıyla başkalarının yerine kendini koyma, anlama ve düşünme olarak tanımlanmaktadır (Wondra ve Ellsworth, 2015: 411-412). Bazı mülteci kadınlar; utanç, ayıplanma ya da travma sebebiyle yaşadıkları ya da korktukları zulmün gerçek boyutunu ortaya çıkarmak veya tespit etmek konusunda isteksiz olabilirler (UN, 2014: 5). Özellikle kapalı topluma ait mülteci ailelerde bu durum oldukça yaygındır. Hiyerarşik iletişim (Güngör, 2016: 49) olarak adlandırılan bu yapıda kadın konuşmaktan çekinebilmektedir. Burada empati ön plana çıkmaktadır. Empati, duyguların paylaşılma sürecini ifade etmektedir. Empati kuracak kişi, karşısındakinin hangi duygu durumu içerisinde olduğunu önyargısız bir şekilde bilmeli ve kendisini onun yerine koymalıdır (Vignemont ve Singer, 2006). Bundan dolayı, empati kuracak görevli öncelikle karşısındaki kadının başka bir kültür, inanç ya da gelenekten geldiğini bilmeli, onu yargılamadan, eleştirmeden tüm söylediklerini dikkatli bir şekilde dinlemeli ve anlamalıdır. Kaynak, iletiyi ona göre kodlayarak alıcıya iletecektir. Bu nedenle empati ve iletişim birbirini tanımlayan iki kavramdır. Çift yönlü iletişim sayesinde karşılıklı oluşturulan güven ve anlayış kadınların kamplarda karşılaştıkları birçok sorunun da giderilmesine neden olacaktır. Bunun başlıca nedeni, kadınların hem cinslerine kendilerini daha net ve çekinmeden anlatabilecek olmalarıdır.

Refakatsiz, hamile ve çocuklu kadınların sorunları evli olanlardan farklılık gösterebilmektedir. Sorunların çözümü ve güvenliklerinin sağlanması için kampla ilgili karar alma süreçlerine kadınların da dâhil edilmesi gerekmektedir. Özellikle cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet olayına maruz kalmış mülteci kadınların, karar alma süreçlerinde ayrıca görev almaları son derece önemli bir husustur. Evli, çocuklu, boşanmış ya da bekâr mülteci kadınların ihtiyaçları ya da mağduriyetleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu nedenle farklı görüş ve öneriler için her birinin katılımına ayrı ayrı ihtiyaç duyulmaktadır.

Diğer önemli bir husus mülteci kadınların korunmasını gerektiren şiddet olayları içinde bulunduğu grup tarafından genellikle gizlenmektedir. Bu durumun birkaç nedeni bulunmaktadır. İlki kadının ait olduğu toplum içinde 'namus' olarak gözükmektedir. Diğer neden ise, mülteci kadınların dışlanmaktan, ataerkil yapıdan ya da namus cinayetinden korktukları için başlarına gelen şiddet olaylarını anlatmamasıdır. Bu durum çift yönlü iletişimin önündeki en büyük engeldir. Genelde kadınlar kendi başlarına gelen şiddet olaylarını başka kadınların başına gelmiş ya da tanıklık etmiş gibi anlatmaktadırlar. Bu durumun çözüme kavuşması için mülteci kadınların sorunlarını, korkularını ve deneyimlerini paylaşabilecekleri, rahatlıkla çekinmeden konuşabilecekleri kadın sağlık çalışanlarının kamp içinde kadınlara özel anket ve mülakat uygulaması gerekmektedir. Burada mülakat ve anket sırasında etkin dinleme tekniği ön plana çıkmaktadır. Etkin dinleme yönteminde mülteci kadınların kendilerinin önemsendiğini anlamaları için öncelikle kamp görevlisinin iyi bir dinleyici olduğunun karşı tarafa hissettirilmesi gerekmektedir. Kamp çalışanın mülakat sırasında tüm cevapların açık ve net bir şekilde cevaplandırıldığından emin olması gerekmektedir. Bu durumda uygun zamanı kollayarak belirsizliği gidermek için uygun sorular sormalı ve mülteci kadının sorununu net bir şekilde ortaya çıkarmalıdır. Özellikle şiddete uğramış mülteci kadınla yapılan görüşme sırasında ayrıca hassas olunması gerekmektedir. Özellikle aile fertlerinin önünde şiddetle ilgili özel sorular, detaylar sorulmamalı ve ısrarcı olunmamalıdır.

Kamp çalışanları bu açıdan son derece önemlidir. Sağlık, yiyecek dağıtımı, eğitim, zanaat alanlarında görevli mülteci kampı çalışanlarından olabildiğinde kadın mülteciler hakkında bilgi toplanması gerekmektedir. Sosyal hizmetler, sivil toplum kuruluşları ve diğer devlet kurumlarından da mülteci

kadınlarla ilgili bilgi toplanabilir (UN, 1991: 57; 2001; 2002: 22). Kadınlara özel sorunların ve tehditlerin daha kolay anlaşılması için elde edilecek verilerin sadece nitel değil aynı zamanda nicel olması birçok açıdan önemlidir. İlki, sayısal verilerle kaç kadının kapta sorunla karşılaştığının istatistikî verilerle analiz edilip yüzde olarak öğrenilebilir. Böylece kampta karşılaşılan sayısal veri yokluğunun önündeki en büyük engel kaldırılmış olacaktır. İkincisi, kadınlara yönelik şiddet olaylarının türlerinin neler olduğu ortaya çıkacaktır. Üçüncüsü, en çok hangi şiddet türüne maruz kaldıkları öğrenilecektir. Dördüncüsü, öğrenilen bilgiyle hangi tür şiddet türüne karşı ne tür önlem alınabileceği belirlenebilecektir. Beşincisi, şiddet gösterenlerin ortaya çıkmasıyla gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilebilecektir. Kısacası, bu tür anketlerin düzenli olarak yapılmasıyla kamp, kadınlar için daha yaşanabilir hale gelebilecektir.

Diğer taraftan, dijital iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle mültecilerin güvenliği yeni bir boyut kazanmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği “*Connecting Refugees*” (2016) başlıklı çalışmasında, iletişim teknolojilerinin mültecilerin yaşamlarını pozitif yönde nasıl etkileyeceği ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Raporda, mültecilerin; onları barındıran ülkeler, sivil toplum kuruluşları ya da özel sektör arasında mobil ağlara ve internete bağlı olmalarını sağlamanın yaşamlarını iyileştirmek için bu teknolojileri kullanabilmelerinin önemine değinilmiştir. İletişim teknolojilerinin (BMMYK, 2016: 31-32) kullanılmasıyla;

- Güvenlikle ilgili bilgiler UNHCR ülke web sitelerinde ve diğer mültecilere özel sitelerde paylaşılabilir.
- Uzun zaman alan sığınma talebi süreci kolaylaştırılabilir. Örneğin, Yunanistan'da, sığınma talebi başvurularının tescili için randevular, sıraları en aza indirmek için Skype üzerinden yapılmaktadır.
- Sorunların çözümü için sosyal medya daha aktif kullanılabilir.
- Yardım hattı hizmetleri, ihtiyacı olan mültecileri destekleyebilir.
- Kadınlar giderek daha fazla güçlendirilir.

Mülteci kampları, kamplara ulaşan mültecilere yiyecek, içecek, giyim, sağlık ve güvenlik sağlamanın yanısıra onlara aynı zamanda internet, cep telefonu, sosyal medya ya da telefon şarj yeri gibi iletişim teknolojilerinin olanaklarını da sunmak zorundadır. Kamplarda çalışan güvenlik görevlileri, mültecilerin çoğunun akıllı cep telefonu olduğunu ve bu akıllı cep telefonlarının yolculuk sırasında arkadaşları ve aileleriyle iletişime geçmede ve organize olmada ne kadar önemli olduğunu farkına varmışlardır. Kamp çalışanlarının söylediklerine göre, mülteciler kampa varır varmaz yiyecek, su ve kıyafet istedikten hemen sonra Wi-Fi bağlantısının olup olmadığını sormaktadırlar (GSMA, 2017: 1-5). Mülteci kamplarının iletişim teknolojileri ile donatılması aynı zamanda dedikodu ve yanlış bilginin önüne de geçecektir. Özellikle kadınlar, aile bireyleri ile görüşemedikleri konuları özellikle de güvenlikleri ile ilgili sorunları (kadın sünneti, zorla evlendirme, şiddet) dijital teknolojilerin yardımıyla uluslararası sosyal medya ortamına taşıyabilirler (Robinson, 2004: 15, 40). Çünkü, çoğu mülteci kampında iletişim teknolojisi ya yok denecek kadar az ya da hiç bulunmamaktadır. İletişim sadece sınırlı sayıda internete bağlı bilgisayar, radyo ve cep telefonu ile sınırlı olmaktadır. Her mülteci bilgisayar kullanmayı bilmediği için bilgiye erişimi son derece kısıtlıdır. Genelde erkek mültecilerin kullandığı bilgisayarın kullanılma amacı sadece e-posta göndermektir. Mülteci kadınlar komşularının bazılarının sahip olduğu radyo aracılığıyla olup bitender haberdar olmaktadır (Kivikuru, 2013: 35-42).

5. SONUÇ

Çatışma, savaş, açlık, kıtlık ya da insan hakları ihlalleri gibi durumlar binlerce hatta milyonlarca insanın yerinden edilerek, tehlike, şiddet hatta trajik ölümlere maruz bırakılması uluslararası düzeyde bu konu üzerinde acil önlemler alınmasını gerektirmiştir. Böylece, dünya çapında yaşanan şartlar ve koşullar uluslararası düzeyde mültecilerin ülkelere standart bir şekilde korunması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Birleşmiş Milletler kurulduğu ilk yıllardan beri çalışmalarında, mültecilerin korunması ve onlara karşı insan hakları ihlallerinin önlenmesi için büyük çaba göstermektedir. BM çalışmaları sırasında,

mültecilerin yasal durumunu konu alan ve güncellenmesi gereken uluslararası antlaşmaları kontrol ederek var olan eksiklikler ile ilgili yeniden düzenlemeler yapmıştır.

Mültecilerle ilgili ilk sözleşmeler, prensipler ve kanunlar cinsiyet ayrımı yapılmaksızın herkesi aynı şekilde kapsamaktaydı. Zamanla mülteci kadınların yaşadığı sıkıntılar, deneyim ve şiddet olayları erkeklerden farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Mülteci olarak yaşamalarının her aşamasında hem göç sırasında hem de mülteci kamplarında güvenlik problemleri kadınların en büyük sıkıntısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar yapılan düzenlemeler onları korumaya dönük olsa da şiddet olayları devam etmektedir. Özellikle cinsel istismar, tecavüz, zorla evlendirme, fuhuşa zorlama ya da kölelik gibi şiddet türleri mülteci statüsünün her aşamasında süreklilik göstermektedir. Aynı durum mülteci kamplarında da devam etmektedir.

Özellikle mülteci kamplarında iletişim yöntemlerinin eksikliği mülteci kadınların güvenliğini etkileyen önemli bir unsurdur. Çalışma, mülteci kadınların deneyimlerini, başlarına gelen şiddet olaylarını ya da korkularını kendi dillerinde anlatabilecekleri iletişim tekniklerinin gerekliliğini ortaya çıkarması açısından önemlidir. Özellikle anket, mülakat, derinlemesine görüşme ya da telefon, internet gibi teknolojik iletişim kanalları bu açıdan önem arz etmektedir. Diğer taraftan, kamplarda geleneksel etkili iletişim yöntemlerinin yanısıra dijital iletişim teknolojilerinin de kullanılması gerekmektedir. Bu durum birkaç açıdan önemlidir. İlki, akıllı telefon, internet, Wi-Fi, sosyal medya (twitter, whatsapp, facebook) aracılığıyla mülteciler diğer kamplara ya da başka ülkelere yerleşmiş akraba, arkadaş ya da eşlerini bulmaları kolaylaşacak ve onlar hakkında bilgi edinebileceklerdir. İkincisi, kendileri hakkında yasal düzenlemeleri takip edeceklerdir. Üçüncüsü, kadınlar güvenliklerini etkileyen durumları sosyal medya ortamına taşıyarak gündem oluşturup, uluslararası boyutta konuya dikkat çekebilecektir. Dördüncüsü, gelişen dijital teknoloji sayesinde sığınma talepleri hızlı bir boyut kazanacaktır.

Çalışma, birkaç açıdan önemlidir. İlki, küresel çapta güncel bir sorun olan mülteci sorununa dikkat çekmek, ikincisi, özelinde mülteci kadınlara önem vermek, son olarak da iletişimin ve özellikle de dijital teknolojinin mülteci kadınların güvenliği açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektir. Çalışma bu açılardan ileride yapılacak mülteci araştırmalarına kaynak oluşturması bakımından büyük önem taşımaktadır.

6. KAYNAKÇA

- Afrika Birliği Örgütü (ABÖ).(1969). *Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşmesi*. Addis Ababa.
- Asian-African Legal Consultative Organization. (2001). *Final Text of The Aalco's 1966 Bangkok Principles on Status and Treatment of Refugees*” As Adopted On 24 June 2001 At The Aalco's 40th Session, New Delhi.
- BBC Media Action. (2016). *Voices Of Refugees Information And Communication Needs Of Refugees In Greece And Germany*. BBC Media Action Research Report
- Birleşmiş Milletler (BM). (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*.
- Birleşmiş Milletler (BM). 1951. *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme*. Cenevre.
- Birleşmiş Milletler (BM). (1967). *Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü*. Cenevre.
- Birleşmiş Milletler (BM). (1995). *Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu*. Pekin.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK). (2001). *Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi*.
- Birleşmiş Milletler (BM). (2000). *Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı Kararı: Kadınlar, Barış ve Güvenlik*. Birleşmiş Milletler.
- Birleşmiş Milletler (BM). (2014). *Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi*. Birleşmiş Milletler.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev. Süleyman İrvan), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Erciyes, E. (2017). Theory and Social Inquiry. *Social Sciences Research Journal*, 6(4), 149-156.
- GSMA. (2017). *The Importance of Mobile for Refugees: A Landscape of New Services and Approaches*. project co-funded by UK aid from the UK Government.
- Güngör, N. (2016). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Görgün, M. (2017). Küreselleşme Sürecinde Göçmen İlişkileri Ağının Önemi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 1317-1327
- Kivikuru, U. (2013). *Upstairs downstairs: Communication Contradictions Around Two African Refugee Camps*, *Journal of African Media Studies*, 5 (1), 35-51
- Özdemir, E. (2017). Critical Analysis Of Liberal Peacebuilding As A Counterinsurgency Strategy in Post-Conflict Places: Afghanistan. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 23-51.
- ÖZGÜR E.ve Erdem E. (2017). Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 79 – 110.
- Robinson, L. (2004). *Communication Patterns in Refugee Camps*. Agder University College: Presented at the annual International Studies Association Conference Montreal, QC, Canada.
- UNHCR. (2015). *Global Trends 2014: World at War*, New York: Birleşmiş Milletler. Erişim, <https://www.unhcr.org/news/videos/2015/6/55818f0d6/global-trends-2014-world-at-war.html>
- United Nations. (1991). *Guidelines on the Protection of Refugee Women*. Geneva: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees.
- UNHCR. (2002). *Policy on Refugee Women and Guidelines on Their Protection: An Assessment of Ten Years of Implementation: An independent assessment by the Women's Commission for Refugee Women and Children*. New York: Women's Commission for Refugee Women and Children
- UNHCR. (2014). *World at War: Forced Displaced in 2014*.
- UNICEF. (2004). *Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme*. UNICEF.
- UNHCR.(2016). *Connecting Refugees*. UNHCR.
- UNHCR (2018). *Women*. UNWOMEN. <https://www.unhcr.org/women.html>
- Vignemont, F. ve Singer, T. (2006). The Empathic Brain: How, When And Why? *Trends in Cognitive Sciences*, *Trends Cogn Science*, 10 (10):435-441.
- Wondra, J. ve Ellsworth, P. (2015). An Appraisal Theory of Empathy and Other Vicarious Emotional Experiences. *Psychological Review*, 122(3), 411-428.